لیونی حبیبې

Ketabton.com

لیکوال: روح الله روحانی

کال: ۱۳۹۹

whatsapp, telegram +93775148889

سرکرښه	فهرست	مخ ګڼه

مینه ښکلا ده؟ که ښکلا مینه؟.................................. 3
د ګرانښت فلسفه.. 8
متمرکزه ښکلا.. 12
څلور پالیسۍ.. 15
د مانې زرات.. 22
د هدف لار.. 26
د مینې مینه.. 28
په خپل شعر کتنلیکنه.. 29
اوبلنۍ سترګی.. 32
ښکلا پېژندونکی سړی.. 33
مجازي مینه؛ حقیقت ته نیږدې ده؟ که هوس ته؟........ 36
د خدای(ج) ذرې.. 37
دانسان اړیکې دټولنې سره.. 39
په لنډیو کې خبرې.. 41

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیلیزه

د ستر حسن په نوم!

مینه او مینه مې ومنئ!، دغه سافټوریک کتاب مې له خپلو هغو لیکنو جوړ کړو ، چې راسره پاتې شوې وې، په لسګونو لیکنې مې له ګوتو ووتې، نه چاپ شوې، نه چا راسره ولوستې.

کتاب ته مې نوم(لیونۍ خبرې) ورکړ، ځکه چې زما خبرې دي، د کوم پوهاند خبرې نه دي او ټولې پنځونې دي، کوم تحقیقاتي مونو ګراف نه دی، چې له کوم ماخذه به مې کار پکې اخیستی وي.

بل سبب دادی چې؛ په کتاب کې هرډول لیکنې دي، یانې دریغ مې ندی کړی. داسې لیکنې هم ، چې یو له بل سره هیڅ تناسب نه لري او باید په بېلو بېلو کتابونو کې راشي.

ډالۍ

هغه چاته چې مینه یې راسره وکړه او پرې یې نښودم.

په درنښت ستاسو ورور

روح الله روحانی

مینه ښکلا ده؟ که ښکلا مینه؟

دا پوښتنه مې ترډېره په زړه کې ګرځېده، که ښکلا به مې ترمینې غوره وبلله نو دمینې ارزښت به له منځه تلو، او که مینه به مې له ښکلا غوره کړه نو ښکلا به مړاوې کېده.
که وبه مې ویل چې هم ښکلا مینه ده او هم مینه ښکلا، بیا هم دشک او خیال په دایره کې بند وم، په فلسفه کې یوه اصطلاح د ه چې که ټول ښه وي، یو پکې ډېر ښه وي.
دا خبره به ماته هم مخې مخې ته کېده، که څه هم ښکلا دلید او مینه داحساس په تله سره برابر ښکاري خو دپورته اصطلاح پر بنسټ یوپکې خامخا دروندې.
ترټولو حیرانوونکې خو دا وه چې څومره به مې د طبیعت له ښکلاګانو او ارواګانو په اړوند پوښتل او څېړنه به مې کوله نو همدومره به دمینې او ښکلا ترمنځ ارزښت لید راته ګرانېده.
که له ښکلا به مې دمینې په اړه وپوښتل نو په ډېر عاجزانه ډول به یې دځان حقارت راته سپاړلو، مینه ته به یې پوره احترام درلودو، ویل به یې زه (ښکلا) هیڅ نه یم خو مینه ده چې ماته یې دښکلا دنوم لورینه راکړې ده.
که له مینې څخه به مې دښکلا په اړه وپوښتل نو ته به وایې چې هغه دښکلا دصداقت او خاکسارۍ څخه خبره ده، ځان به یې خاورې باله،

ویل به یې ښکلا ده چې زه (مینه) ورڅخه زیږیږم، له ښکلا پرته مینه نه پیدا کیږي.
خو که له خوبانو(ښکلو) څخه به مې دمینې په اړه وپوښتل نو هغوی به له کبره خولې کږې کړې، په ډېر ناز او غرور به یې مینې ته پرښکلا سر لوړي ورکوله.
ویل به یې موږ یانې ښکلي یو چې په زړونو کې مینه راژوندی کوو، مینې ته پایښت ورکوو، لیدلې به د وي چې څومره زموږ ښکلا وي هغومره راسره دزړونو مینه وي، که ښکلا مو خزان شي نو دمینې پاڼه هم ژیړه شي.
بل خوا به مې که له میینانو دښکلا په اړه وپوښتل نو توبې به یې وکښلې، خاورې به یې ښکل کړې.
ویل به یې: دا دمینې او میینانو سپکاوی دی، موږ خو ښکلا پرست نه بلکې مینه پرست یو.
لیدلې به دې وي چې ډېر مین له خپلې معشوقې سره آن ترمرګه مینه کوي، که ښکلا مینه وي نو مینه خو ژر له منځه ځي، مګر مینه ښکلاده چې بقا لري.
ټولې خبرې مې واوریدې، هرڅه مې ولوستل خو په دې فلسفي پوښتنه پوه نه شوم چې ایا مینه ښکلا ده؟ که ښکلا مینه؟
ګل ته کېناستم، داسترګی زړه مې ورته تش کړ، ګل ویل مینه ښکلا ده، هر سهار تک تور بورا راځي زم زم زم به دې اوریدلې وي، هو په

انسانانو یې دوزرونو زنهاری ډېر بدلګیږي خو زه ورسره مینه لرم، دبورا تور بدن سره غیږ په غیږه وم، دهغه ډارونکې او ارې ارې پښې مې پر سرو او نازکو غومبرو کرښې راکاږي او دوړمو وینه ورڅخه بهوي، خو زه هماغسې ورته غوړیدلې سینه پرانیستی وم.

نو ته ووایه چې مینه ښکلا نه ده؟

ښه په بورا کې کومه ښکلا ده چې زه یې دومره ستمونه په سر وړم، هیڅ ښکلا نه لري مګر زه او هغه مینه سره لرو.

اوف دلته بیا ماته ځینې پوښتنې پیدا شوې.

سیده بورا ته ورغلم، هغې ته مې هم همدا سندره وغږوله.

زممم زمممم زمممممم بورا مې خو ورارې پر اوږو په اطمنان سره تیر شو، مخامخ ودریده، وزونه یې وهل ویې ویل:

ښکلا مینه ده.

زه هر سهار له خپلو کمزورو وزرونو سره ظلم کوم او دګل خوا ته ورځم، ځکه هغه ښکلا لري.

زه د ګل پر خالي شاخونو او پاڼو نه یم ناست، دګل پر ګل کینم، ځکه ګل؛ ګل دی، ښکلا لري.

ښه!؟ تالیدلی چې ګل په ماپسې رالوتی دی؟!

نه

ځکه زه ښکلا نه لرم، تور، ببر او ځیګ بدن لرم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښه! بله درته ووايم:

زه دې چېرته ليدلی يم چې دتوت پرپاڼو ناست يم؟

دسنځلې پرشاخونو به دې هم نه وم ليدلی؟!

ځکه دلته ښکلا نشته، ځکه ورسره مينه نه لرم، ګل ښکلا لري زه ورسره مينه لرم.

دبورا خبرو تر ګل ډېر حيران کړم، خپل زړه ته مې دا پوښتنه وسپارله هغه مخکې له دې چې فکر ورباندې وکړي راځواب کړه، سمدستي يې وويل: مينه ښکلا د ه ما د(هغه) ځيره نه ده ليدلې خو پرې مين يم.

په دې خبره راباندې سترګې خبرې شوې، خبره يې رد کړه هغه هم په ډېر لنډ ځواب سره وويل:

ښکلا مينه ده، وګوره موږ په ورځ کې سل او زر وينو خو پرې ميينې نه يو، خو (هغه) چې ښکلا لري مينه ورسره لرو.

توبه مې دې وي، دا دسترګو او زړه خبرې تر نورو ډېر په شک کې واچولم.

دنور افکار او عقل مې پرځای پرېښود له خپل عقل او فکر څخه مې وغوښتل چې ووايي مينه ښکلا ده او که ښکلا مينه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

عقل هم څه عجيب شی دی سمدستي يي ځواب را نه کړ، له ډېر فکر او فکر وروسته په دې وپوهيدم چې هم مينه ښکلا ده او هم ښکلا مينه ده خو افراد يې سره توپير لري.

د ګرانښت فلسفه

ګرانښتونه هغه معنوي تړلنيز اتصالات دي چې په اساس يي يوه ټولنه دژوند دسمندر پر ساحل دقدم وهلو لپاره برابروي

او هغه ټولنيزې ستونزې او ناخوالې چې په فردي توګه نه حل ګيږي فقط ګرانښت دې چې دحل لپاره يي منظمې او مناسبې لارې چارې لري

دځينو ټولنپوهانو دليکنو دځيړلو څخه واضحه ښکاري چې ګرانښت هغه پديده او وسيله ده چې هره ټولنه ورباندې پايي او بې له ګرانښت څخه په ټولنه کې افراد او شته خلک انسانان نه بلکې وحشي دي

ګرانښت يا ګرانوالی دخلکو د ذهنونو، زړونو، احساساتو، او مفکورو ترون او يوځای والي په داسې مهارت او کمال ترسره کوي چې دهغوی دښه ژوند، فعالې ټولنې او مسلسلې کړندلارې سبب ګيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا چې ګرانښتونه مختلف ډولونه لري چې زموږ د تيروتنو له کبله دهغوی هرډول په خپل ځای کې نه کارېږي او هريوډول يي بل ډول ته خپل ځاي خوشي کوي

کيدای شي که زه درته دګرانښت دډولونو نومونه واخلم حيران شی او وواياست چې دا ټول يو شان او يوه معنی لري مګر دا يو ډول داسې تيروتنې دې چې موږ يي نه احساسوو او په تدريج او مسلسله توګه زموږ په ټولنه کې دود او حتې علمي بڼه يي خپله کړي ده

زه درته دلته د داسې دوو کليمو يادونه کوم چې عيناً همدې موضوع ته ورته بحث دي

زموږ او ستاسو په ټولنه کې فکر او تصور تل په يوه معنې استعمالېږي او هرڅوک چې فکر ته تصور او تصور ته فکر ووايي سم دي مګر ددې دواړو کليموترمنځ داسې توپير شتون لرې چې که وڅيړل شي نو دقناعت وړ ګرځي

فکر يوداسې احساس او ذهني مسايل دي لکه يو څوک پريوه داسې موضوع فکر کوي چې هغه په عملي او مادې لحاظ تصوير نلرې مثلاً يو څوک دشعر لپاره فکر کوي د ذهن په فضاء کې دشعر کافيي او رديفونه راټولوي او داسې نورې موضوګانې چې تصويرته اړتيا ونلري مګر ددې برعکس تصور هغه فکر يا ذهني احساس دی چې څوک دفکر سره سره دهمغه شي تصوير هم په ذهن کې ولري يا دفکر په کولو ديوه شي تصوير جوړي مثلا يو څوک ديوکور دنقشې په اړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

فکر کوي هغه ټوله نقشه په ذهن کې جوړوي يا يو ځوک ديو ښار نوم او دښکلا صفتونه اوري مگر ښآر يي ليدلي نه وي نوموړي هرو مرو دهغه ښار ښکلې نقشه دذهن په کاغذ رسموي او هر لوري يی هم ټاکي

راځو خپلې اصلي موضوع ته چې همدې ته ورته موضوع ده يعنې دګرانښت ډولونه

ګرانښت په عمومي توګه درې اړخونه لري چې له مينې، محبت او عشق څخه عبارت دي

کيدی شي چې تاسو فکر وکړئ چې پورته درې کليمي يوه معنې لرې مگر دا تيروتنه ده

ځکه هر کليمه ځان ته معنې لري چې دبحث او څيړلو وړ ده

لومړی بايد د(محبت) په لفظ خبرې وکړو چې داکوم ډول ګرانښت دی.

محبت: دا هغه ډول ګرانښت دی چې (عشق) ورڅخه مستثنی دی خوخپله (محبت) د (مينه)ساحه هم په بر کې نيسي

يعنې مينې ته محبت او محبت ته مينه ويلی شو مگر عشق ته محبت او محبت ته عشق هيڅکله نشو ويلای

محبت داسې ګرانښت دی چې دزړه له منځ څخه راوځي لکه دخدای سره محبت،درسول سره محبت، دمور سره محبت، دپلار ،ورور، خور او داسې نورو ورته اشخاصو ګرانښت دمحبت په نوم ياديږي خوکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

مینه ورته ووایو څه بده خبره نده بلکې محبت ددې ګرانښتونو اصل نوم دی

عشق: عشق داسې یو ګرانښت دی چې محبت ورته په هیڅ صورت سره نشو ویلای خو مینه پکې ده او که مینه ورته ووایو نو لږڅه سم یو دعشق ګرانښت تل دډیر خوند ځان غوښتنې لپاره وي داډول

ګرانښت د دښځې او خاوند ترمنځ وي یعنې هغه اړیکه چې دښځې او خاوند ترمنځ وجود لري دعشق په نوم یادیږي

خو دا اړیکه که دښځي او خاوند وي او که دبل چا سره خو اصلاً دغه اړیکه عشق دی

موږ نشو کولای چې ووایو چې دخدای سره عشق لرم یاد مور سره عشق لرم دا دقیقاً تیروتنه ده

مینه: دا ترټولو مشهور ګرانښت دی چې تقریباً دګرانښت ټول اړخونه لدې څخه منځ ته راغلي دي مګرمینه هم ځان ته صنف لري او په مربوطه صنف کې یې مطالعه د وس څخه دباندې بحث دی خودلته به موږ پدې کمه نغوته بسنه وکړو چې مینه دعشق او محبت ترمنځ هغه سرحد دی چې پکې هم دمحبت او هم دعشق ځواکونه وجود لري او غواړي مینه خپل ځان ته کش کړي هغه بیا دیو انسان دګرانښت په کړنلارو پورې اړه لري چې دمحبت ځواک پرې بریالی کیږي او که دعشق.

(c) ketabton.com: The Digital Library

متمرکزه ښکلا

په ټولنه کې مو د افرادو اکثریت داسې دی چې په خپل ژوند او چاپیریال کې په یوه اړخ دښکلا تمرکز کوي، ددې ډول عادت ځینې تاوانونه لیدل کیږي چې په مشخص اړخ او دژوند په نورو اړخونو مستقیم او غیر مستقیم تاثیر لري.

مثلاً ځینې خلک په ژوند کې یواځې پرمانا متکي وي، دا کار دوی ته له غوره او نیکو کارونو ښکاري او ځان سپیڅلی او پاک ستره حسابوي، یانې زړه یې پاک، سپیڅلی او سم وي، دا ډله په دې نظر ده چې که څوک په ښکاره ډول بداخلاقه، دورغجن او نا اهله ښکاره شي کوم باک نشته، خو چې دانسان باطن او زړه پاک وي، حال دا چې هغه درس چې د افرادو په ښه لید او شخصیبت معرفي کې، ټولنې ته موجود دی دټولنې په اصلاح کې رغنده او مستقیم رول لري.

ځینې خلک بیا په دې نظر دي چې انسان باید په ټولنه کې په ښکاره ډول پاک او با احلاقه ښکاره شي، پروا نکوي که د مانا په لحاظ بد او ناوړه وي.

دا خلک په خپله باطني ناولتیا اعتراف کوي یانې دا مني چې موږ تور یو ولې بیا دا دځان ښیګڼه بولي چې په سپینه جامه کې ګرځي، دوی په دې اند دي چې که موږ خپلې سپینې جامې له تنو څخه ښکته کړو او دخپل شخصیت تور بدن ښکاره کړو نو لرې نه ده چې په ټولنه به

(c) ketabton.com: The Digital Library

دجهالت تپه تیاره راخوره شي، ددې ټولې داخبره چې : زموږ دظاهري ښکلا په تمرکز کې د ټولنې له پاره پیاوړی نصیحت پروت دی او شته نسل زموږ په لید داصلاح کوښښ کوي یو څه سمه ده، ولې دلته ددوی دباطنې روح ناولتیا په خپله دټولنې پرناولتیا دلالت دی، ځکه دوی هم دهمد ې ټولنې یو غړی بلل کیږي.

دا دول پېښې زموږ په ټولنه کې په سلګونو بېلګې لري چې یو څوک د په ژوند کې په یوه اړخ دښکلا تمرکز وکړي.

مثلاً: ځینې خلک دي چې په ټولنه کې خپل بهرنی رول تقویه کوي، ولې ددې برعکس خپل داخلي اوکورنیز رول ته هیڅ توجو نه ورکوي، دوی غواړي له کوره بهر ځان لوړشخصیت، کدر او پرمختللی معرفي کړي، حال دا چې په کور کې یې هغه دچا خبر ه دموږک لکۍ نه لړل کیږي، دا ډول تمرکز نه یواځې دا چې دکور دخلکو په مقابل کې ظلم او تیری دی بلکې ډیر ژر افشا کیدونکی هم دی.

ددې ډول ښکلاییز تمرکز دا مثال هم کیدي شي چې، ځینې خلک یو مشخص چاپیریال دښکلا تر اغیزې لاندې راولي، دا خلک خپل اصلیت او شخصیت دخلکو له سترګو پټوي، ولې هر کله چې افشا شي دده دبد چاپیریال اغیزه، دده پر ښه چاپیریال هم لویږي.

دبېلګې په توګه یو فرد دخپلې دندې چاپیریال پاک ساتې یانې خپل هم مسلګه ملګرو ته ځان لوړ کدر، صادق، با احساسه او دروند ښکاره کوي، حال داوي چې په کور کلي او ددندې څخه پرته پر نورو

(c) ketabton.com: The Digital Library

چاپیریالونو کې دخپل شخصیت هیڅ پروا نه ساتي، دا فرد کیدی شي چې دده دندې نیک چاپیریال دده اصلیت راپه ګوته کړي، نو دخپل نیک او غوره شخصیت پټولو په ځان کې ددې سبب شي چې په کلي او نورو ځایونو کې یې خلک دبد انسان په توګه وپیژني او یا هم هیڅ دده غوره شخصیت ته قایل نه شي.

داسې هم کیدی شي چې دندې چاپیریال یې هسې یو تمثیل وي، نوموړی په حقیقت کې هما غسې نااهله وي لکه چې په کلي کې یې خلک بولي، نو که داسې شوه لېرې نه ده چې ددندې غړي به دده په دې لویو دروغو خبر شي او ددندې به یې ګوښه کړي.

د متمرکزې ښکلا ډیری کوچني مثالونه هم شته مثلاً ځینې خلک په لباس کې فقط په ښایسته جامو تمرکز کوي، یا هم په ښایسته بوټانو تمرکز کوي.

که د مانا له دریڅې ورته ځیر شو نو ځینې یې غواړي فقط ښې خبرې وکړي، عمل کول ورته مهم نه ښکاري، ددې برعکس ځینې بیا عمل کوي او له خبر کولو ډډه کوي، چې دا ټول تمرکزونه فقط دژوند په یوه اړخ دي او ډېرې بدې اغیزې لرلای شي.

هدف مې دښکلا دتمرکز دشننې څخه دا و چې، انسان باید دژوند هر اړخ ته پام وکړي، او هغه تمرکز او خواري چې په یو اړخ یې کوي باید ټولو اطرافو ته یې وویشي.

خلور پالیسی

ځینې حقیقتونه هم باید پټ وي، که ښکاره شي؛ نو غیر حقیقي (دروغو) څخه ډېر تاوان رسولی شي.

دا بېل بحث دی، چې د حقیقت په ښکاره کولو څنګه ټولنه زیانمنه کیږي، په داسې حال کې چې حقیقت حقیقت دی، مګر زموږ موضوع د حقیقي او غیر حقیقي خبرو د پټولو پالیسی یا لارې چارې دي.

رښتیا یا غیر رښتیا خبرې پرده کول (د معنوي امانت ساتل) هغه څه دي، چې په ټولنه کې ډیرې پېښې ورسره جبرانیدلای شي.

نو ددې لپاره چې دا لارې چارې مو د ژوند په لار او دار کې په کار راشي لږ راسره پاتې شئ او دا څلور پالیسی ولولئ، خو باید یاده کړو، چې په پالیسیو کې ټول زور په احساس ورکولو وشي.

معمول ساتل(لومړی پالیسي): دا پالیسي بیخي معمول ده، عامه ده، اسانه ده ، اکثره خلک لدې پالیسیو کار اخلي، ځکه له دې لاندې بله پالیسي نلرو.

ددې پالیسی جوړښت اسان دی، فقط ساتلو یانې هغه څه پټولو کې تمرکز دی، چې ته یې پټوې یا هغه څه ښکاره کولو کې دی، چې ته یې ښکاره کوې.

ددې پالیسی لاسته راوړنه عادي وګړو کې یو څه ښه ده، خو په پوهو وګړو کې ورڅخه کار اخیستل په خپله لودګي ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا داسې ده؛ چې که يو څوک غواړي يو څه پټ وساتي، نو پټ يې ساتي، يانې يوه پټه دنده لري، نه غواړي څوک پرې خبر شي، نو پس هېڅ کله هم دهغې دندې اړونده خبرې نه کوي.
د بېلګې په ډول؛ يو څوک غواړي په ټولنه کې ځان نيک سړی ثابت کړي، نو د لومړی پالیسی څخه د کار اخيستل؛ په دې پالیسی کې دده لپاره ښايي چې نيک کارونه وکړي اوبس.
غیر معمول ساتل(دوهمه پالیسي): نړی اکثره انسانان له دې پالیسی څخه کار اخلي، نسبتاً اسانه، او په عادي وګړو کې سل سلنه نتيجه ورکوي، همدارنګه په دټولنې په فکر لرونکو وګړو کې يې هم نتيجه يوه څه ښه ده.
جوړښت يې پيچلی دی، ولې مفهوم ته رسيدل ورباندې دومره سخت نه تماميږي.
په دغه پالیسی کې يو څو دمعنوي امانت ساتلو، يا د يو څه پټولو، يا هم په ټولنه کې د خپل انتخاب شوي شخصيت د تثبيت لپاره داسې کړه کوي، چې مقابل لوری پوهوي، يانې په واضحو الفاظو د خپل کړه اعلان کوي او غواړي هغه پوه کړي چې زه دايم.
دا اعلان او پوهول به په داسې ميتود وي ترڅو مقابل لوري ته دا احساس هم انتقال شي چې نوموړی دروغ وايي، يانې په پاليسيو کې ترټولو مهم رکن داحساس انتقال دی، يوه پالیسي هغه وخت د بريا

(c) ketabton.com: The Digital Library

حد ته رسیدلی شي، ترڅو د پالیسۍ اړونده احساس په ښه ډول انتقال شي.

کله چې موږ د دوهمې پالیسۍ د کارولو لپاره اړ کیږو، حتمي ده چې اشد ضرورت به وي.

د بېلګې په توګه؛ که څوک یوه مشخصه دنده پټه ساتي؛ دا پدې مانا چې ددې دندې ښکاره کیدل؛ نوموړي ته ضرر روسونکي دي، نو دلته احساس انتقال بیخي په ښه ډول صورت نیسي، یانې که ته دهغه دندې په اړه واضح اعلان کوې او په زغرده زیان په سر اخلې، په داسې حال کې چې پوه او عقل لرونکی شخص یې، نو حتمي ده چې دروغ دي، ځکه هیڅوک هم ځان خپله د تاوان کندو ته نه غورځوي.

دبېلګې په ډول؛ یو څوک دنده لري چې د یوې موضوع «پټ» راپور خپلې ادارې ته ورکړي، هرکله چې د دندې داجرا وخت شو؛ یانې کوم راپور یې پیدا کړی، نو مقابل ته په ډېر ښکاره ډول خو په ډېر چل او مسخریېز انداز؛ نارې وهي، چې زه مو راپور اخلم.

مثلاً یو فرد یې د مخالفینو سره په مرسته ولید؛ دپالیسۍ خاوند ورته ددې خلکو بدي بیانوي اوپه واضحو الفاظو ورته وایې؛ چې دې خلکو سره کار مکوه، او په مقابل کې ورته خپله ډله ستایې، له ځان هم ورته وایې؛ چې زه هم ورسره یم، ورپسې جوخت داسې یو عمل یا خبره

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي، چې دخپلې ډلې جداً خلاف وي، ترڅو مقابل لوری دده «کړي» خبرې په یوه مسخره او په خپله ډله د تاکید په مانا ومني.

که یوه بله بېلګه یې ولیکو: یو څوک غواړي خپله پوهه په ټولنه کې تثبیت کړي، یانې په شته افرادو ځان ومني.
په لومړۍ پالیسۍ کې باید د یو علمي او کادر شخصیت په څیر وای، خو په دوهمه کې باید په ټوله مانا ورڅخه خلاف وي، یانې د ساده، کم عقلو او وروسته پاتې په څیر واوسي، خو په همدې ساده توب کې د خلکو لپاره د احساس پیغامونه ولري او داسې نادر کارونه وکړي، چې د چاپیریال حیرانتیا ځآن ته راجلب کړي.
د بېلګې په توګه؛ یو څوک د یوچا سره مینه لري، او غواړي چې هغه ته ځآن وښایي؛ چې درسره څومره مینه لرم، برعکس دده عیبونه او نادودې پلتې او دده ترمخ کوچنۍ کوچنۍ بدۍ راخلي او یوه - یوه ورته په داسې ډول تشریح کوي، چې بدي له خپل وزن څخه څو برابره لویه کړي.
دمثال په توګه دده رنګ، دده دخندا شکل، دده د جامو رنګ، د پخوانیو بوټونو رنګ، شکل او کیفیت او دده دملګرو مالومات، زور په زېر ورته یادوي او نیمګرتیاوې یې ورته په ګوته کوي، ترڅو نوموړی پوه شي، چې څومره ډېره مینه راسره لري چې له سر ترپایه مې پیژني.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریمه پالیسي یا غیر معمول، معطل ساتل:ددې ډول پالیسی جوړښت اسان، خو مفهوم ترې اخیستل خورا سخت او پیچلي دي. ډېر کم، دګوتو په شمار، یوه او ځیرک افراد یې په کار وړلی شي.
ددې پالیسی میکانیزم هو بَهو د لومړی پالیسی په څیر دی، مګر دلته مقابل لوري ته په احساس ورکولو ټول تمرکز کیږي.
په لومړی پالیسې کې به که یو چا یو پټ فعالیت ترسره کولو، نو دهغې په اړه به یي هیڅ نه ویل. په دوهمه کې به دنوموړي فعالیت په اړه علاني کیسې کیدلې، خو په عمل کې د احساس تولید به یې مقابل لوري ته غښتلی اطمنان ورکولو چې نوموړی دروغ وایي.
په دریمه پالیسی کې احساس ورکول د دوهمې پالیسی څخه را اخلو او عمل ویل د لومړی پالیسی.
لنډه داچې؛ دلته انسان د خپلو یا د ټولنیزو بریاوو لپاره له ځانه درې مخی جوړوي، یو مخ یي د عمل وي، دوهم مخ یي د ویلو او دریم مخ یي په عمل او ویلو کې د احساس تولید، چې ټول د مرکزي هدف څخه خلاف وي.
یوه بېلګه یې په دې ډول لیکو:
یو فرد خپله استخباراتي دنده پټه ساتي(لومړی پالیسي)، خو خلکو ته په یو نه یوه ډول دا جوته وي چې زه دا دنده پټه ساتم(دوهمې پالیسی علاني پیغام) یانې د خلکو د ګمان واګې په لاس کې اخلي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه دېته عیاروي، چې دده په دنده یواځې ګمان قدر وکړي، له دې دواړو پالیسیو کارولو وروسته په ښکاره ډول په خپلو کړنو کې داسې احساس خلکو ته انتشاروي، چې دا هرڅه دروغ دي او نومړی دځان ښودنې لپاره داسې کړنې کوي، چې په نتیجه کې هدف ته رسیږې او چاپیریال د فیل په غوږ کې خوبولې پر بږدي.

بله بېلګه:

یو څوک په ټولنه کې یو سیاست مدار ځان پېژني او غواړي خلک یې د یو پوه په حیث ومني.

(دلته یوه موضوع ډېره مهمه ده، کله موږ یوه پالیسي؛ دکوم هدف له پاره په لاره اچوو، باید هدف حقیقت ولري) یانې په دغه بېلګه کې یو شخص پوه سیاست مدار دی، یواځې زموږ پالیسي ددې له پاره په کار وړل ګیږي چې په ټولنه کې په رښتیا سره په خلک و ځان ومنو.

لومړی باید د لومړۍ پالیسۍ په څیر ځان پوره سیاست مدار څرګند کړو، وروسته دوهمې پالیسۍ ته راګرځو او دلته ځان په سیاست ګرم، ناپوه او نه خوښوونکی ښایو، خو په ټولو کړنو کې د چاپیر یا مقابل له پاره داسې احساس تولیدوو، ترڅو وښایو چې موږ په رښتیا سره سیاستمدار او پوه یو.

ددې پالیسي د لا تحقق لپاره نورې بیلګې هم راوړل، اړتیا ده، ځکه زده کول او په ژوند کې یې فرمول کول خورا سخت دي، موږ په همدې بسنه کوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورمه پالیسي یا مجتمعه معطل ساتل: زه نشم کولای د قلم په وزله دا پالیسي واضحه کړم. کیدای شي په ویډیو یي او غږیز ډول یي یو څه وضاحت وکړای شم، مگر لنډ وایم چې د درې واړو پالیسیو په مختلف او مختلط ډول کارول دي او کیدای شي، چې په څلورمه پالیسي کې له یو چا آن خپل هدف ورک شي او په بله سر شي.

۵-۱۰-۱۳۹۴

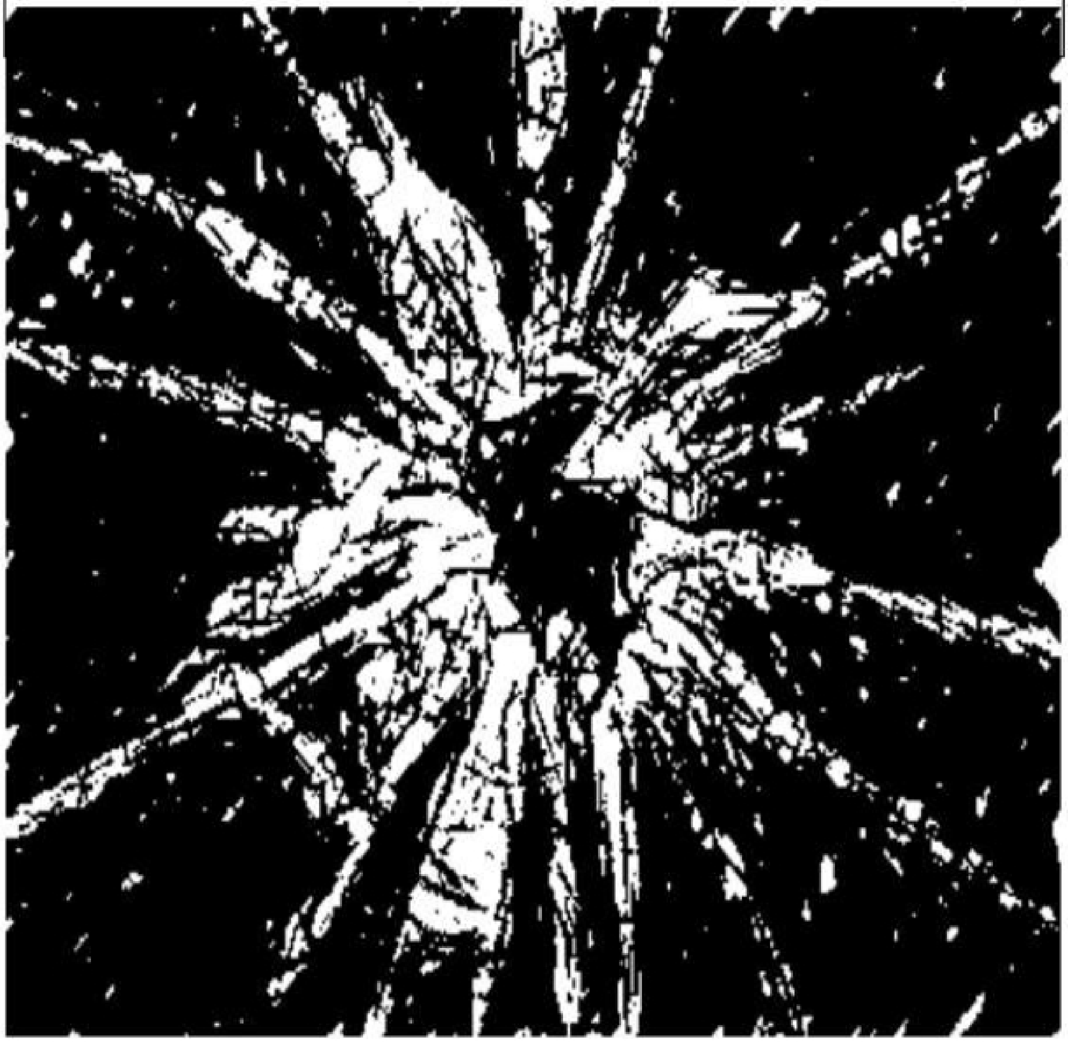

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ماني زرات

ځيني وختونه داسې ناڅاپني پېښېږي چې پخواني يادونه د انسان زړه ته راشي، د يوه څه په ليدو داسې څه زړه ته ورشي چې دهغه سره هېڅ تړاو نه لري.

کله کله به داسې هم پېښ شوي وي چې يو چا په ليدو مو داسې خبرې زړه ته راغلي وي چې دهغه ليدو سره هيڅ اړيکه نه لري.

ايا ددې پرفلسفه پوهيږئ؟

داسې هم شوي چې ستاسو په زړه کې يوه خبره وي؛ غواړی يو چا ته يي وکړئ، خو کله چې ورسره مخامخ شوي ياست نو مخکې له دې چې تاسو خبره ځرګنده کړئ، مقابل لوری په هماغه خبره ستاسو سره بحث کوي، دا موضوع تاسو ته ډېره جالبه تماميږي او فقط د يو نادر تصدف په نومولو سره يي هيرووئ.

پورته خبرې ټولې د يو دعلت په بنسټ ولاړې دي. په تصوف کې د وحدت الوجود او حدت الشهود فلسفه هم دې ته ورته ده، مګر په ټولنيزه شننه کې بايد داموضوع د ماني دزراتو په نوم ونوموو.

مانا د مادې ضد ده، خو دا چې دولې؟؛ دليل يي دادی چې ماده د زراتو ټولګه ده او مانا مايع، غاز او جامد شی نه دی بلکې د حواسو تثبيت دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لیکنې عنوان د (دماغي زرات) دی چې دا زرات د مادې له زراتو توپیر لري او د حواسو سره د لمس اړیکه نیسي.
که انسان دقیق فکر وکړي او دماغي ژورو ته ځان ستون کړي نو حتمي پوهیږي چې د هرې موضوع سره، کومه چې زموږ په ذهن کې وي زرات موجود وي.
په یوه نیږدې ټولنه کې د افرادو زرات په تقریبي ډول سره شناخته(پیژنګلوي) وي، او یو تر بله احساس کیدونکی حاصیت لري.
دلته یوه بله پوښتنه مخې ته راځي، کله چې په یوه ټولنه کې دزراتو د احساس کیدو خبره جوتیږي، نو ولې موږ د ځینو خلکو په رازونو نه پوهیږو؟
دا بحث اوږدیږي، لومړی باید دا ټکي ومنو چې د سکالوګانو زرات داسې شناخت لري چې موږ یې نه شو درک کولی؛ یانې کله چې زموږ د ذهن چاپیریالي زرات د نورو افرادو دزراتو سره په تماس کې شول او سره ویې پیژندل، نو دا مانا نه لري چې موږ د هغه پر راز پوه شو، زموږ درک؛ ذهن، زړه، عقل او احساس دی، مګر د زراتو پیژنګلوي زموږ سره هیڅ تړاو نه لري، په دې مانا چې دوی یوه بله نړۍ لري.
دلته یوه بله پوښتنه مطرح کیږي؛ ولې موږ ځینې موضوعات د زراتو په تماس درک کولای شو او ټول نه شو درک کولای؟

لومړی داخبره چې د مانې دزراتو په تماس سره فقط نادر او نااشنا احتمالات د درک او زهن ته دفتره رارسي، نور ټول همداسې عادي تیریږي.

بېلګه یي داده چې که په چاپیریال کې مو چا ساده او کلتوري کالي اغوستي وي نو سترګې مو ورته تم کیږي نه او نه غواړئ په اړه یي مالومات ولرئ او یايي هم لرئ، مګر که یو چا ښکلي او له دوده خلاف لباس کړی و، نو حتمي ده چې د ښکلا او بدرنګی او یا د قیمت او ارزښت په اړه یي د زهن پلټنې صورت مومي او کیدای شي همغه کس څخه یي په اړه پوښتنه هم وکړئ، نو د موضوعاتو ماناوې هم همداسې د انسانانو دسرپر چاپیریال ګرځي، که چېرې نادرې، تازه، پخوانی او جالبې موضوع ګانې وې نو عقل ته راپور ورکوي او کنه نو له تماس وروسته یي هیروي.

یا کله چې یو څوک تاته یوه کیسه کوي، کله چې د خبرې سر واخلي نو تاسو سمدستي ورته وایئ؛ دا خبره ماهمدا اوس تاسو ته کوله، دلته ته حیرانیږې؛ دا هم د مانې دزراتو یو دلیل دی.

بله پوښتنه داپیدا کیږي چې داهنر او کمال د چا دی چې لومړی خبره یي وکړه؟

د بېلګې په توګه: ستا یو ټولګیوال تاته کالونه وروسته په ناڅاپي لید سره د ښوونځي یوه خاطره وايي؛ کومه چې هیڅ مهمه نه ده، خو جالبه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې ته همدا ټولګیوال وینې مخکې له دې چې دی درته خبره پیل کړي، ته ورته د همغې خاطرې په اړه څو کیسې وکوې.

منځور مې دادی چې ایا دا ستا کمال دی چې دده په زړه کې خبره د درک کړه او ودې ویله، او که دده کمال دی چې دا خبره یې تاته یاد ته دروستوله؟

پریکړه اسانه ده، ټول هنر د مقابل لوري دی، ده یاد ته دروسته، د ځان په چاپیریال کې دهغه خاطرې مادې زرات راټولو او تاسره په تماس کې کول؛ ټول کمال دده و، که نوموړی راغلی نه و، نو تا نه شول کولای چې دا خاطره یاده کړې.

۸-۱۰-۱۳۹۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هدف لار

ځینې خلک په ژوند کې ځانګړي اهداف لري، او غواړي ځان ورورسوي. د ژوند دبریا راز هم همدا دی چې انسان هدف وټاکي او تل هغه ته د ځان رسولو په لټه کې شي.

هو؛ ژوند هم ژوبل دی او هم ژمنتیا، ځینې په لاره کې پریږدي، ځینې بیا هدف ته ورسوي.

د ژوند بریا په دې کې ده چې هدف ته ځان ورسوو، هاند او هڅه وکړو او کوټلي ګامونه واخلو. خو څنګه کولای شو هدف ته ځان ورسوو؟ چې دا یو بل هدف کیدای شي.

یانې هدف ته درسیدو لپاره یو بل هدف ټاکل په کار دي چې ترڅو هدف ته مو ورسوي، چې دا هدف د هدف دلارې د طی کولو هدف دی.

دا به له تاسو سره د هدف تر لاسه کولو کې بیخي ډیره مرسته وکړي. که د دې مسلې رښتې وپلټو نو پوهیږو چې هدف ته رسیدو له پاره ترټولومهمه داده چې د هدف لاره طی کړو. د بېلګې په ډول یو څوک غواړي ترکابله لاړ شي، ایا دا امکان لري چې کابل دې دلته ورته راوړل شي؟، نه؛ بلکې نوموی اړ دی چې ترکابله تللي لاره طی کړي ترڅو کابل ته ورسیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دهدف لار هم همدا مانا لري، یانې هدف ته د رسیدو لپاره مو ټول تمرکز د هدف دلارې پر طی کولو وکړو، چاپیریالي ستونزې او نادودې یې تحلیل کړئ، ترڅو هدف ته ورسېږئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مینې مینه

له انسانانو سره مینه، له اجسامو سره مینه او آن له ځان سره مینه هم یو وخت له منځه تللی شي او یا هم کیدای شي کمه شي، مګر له مینې سره مینه بېل کیف او احساس لري.

له مینې سره مینه داسې مثال لري لکه روح چې نه مري، د نړۍ له مادو سره(انسان، اجسام...) سره مینه داسې ده لکه ژوندی بدن، چې د روح له وتلو وروسته په ټوله مانا نیست شي، مګر له مینې سره مینه ارواه ده، نه مري او نه هم کوم بدلون لري.

هو؛ تل داسې واووسه چې سپک شې، وشرمېږې او خفه شې، ځکه ته یوه لویه قرباني ورکوې چې له هغه له مینې سره مینه ده.

دخپلې مینې تولید هغه چې له ځانه دې کړی وي صادروه او وررسره مینه کوه.

تل هڅه کوه چې د نورو نفرت لرونکی عکس په مینه العمل کړې، ځکه د انسانانو په خټه کې مینه اغږل شوې، خو دا یخ شوی احساس تودول او ویلې کول غواړي چې دې ته له مینې سره مینه وایي.

په خپل شعر کتنلیکنه

پښتانه لیکوالان د ادب د اوږدې مخینې سره - سره لا تر اوسه هم د پنځونې له غربت او کختی سره مخامخ دي. تحقیقاتي اثارو، مأخذ کارونې او د ادبیاتو زړو اصلونو یې مخه ډب کړې ده.

د ادبیاتو د پوهنځي محصل د خپلې سکالو د مونوګراف کولو لپاره، زاړه او سولیدلي افکار لټوي او لیکې یې. که دا کار دوام وکړي نو لرې نه ده، چې د پښتو ادب ملغلرې به په یو او بل تار کې پییلو سره زړې او تکراري شي.

ددې لپاره چې نوې پنځونې او نوښتونه مو په ادب کې رامنځ ته شي او خپل افکار وساتو، نو پر خپل شعر کتنلیکنې اړینې ښکاري.

شعر او شاعر د مضمون له پلوه یو نادر تناسب لري، چې په خپله شاعر یې پېژندلی شي. کله چې یو شاعر شعر لیکي، نو احساساتو داسې ماناوې ژباړي چې په نثر کې یې نشي ځایولی، د پنځګرې او نوښتیزې لیکنې لپاره د لومړي لاس عناصر په شعر کې د شاعر د احساساتو او ډوبو خیالونو ژباړې دي.

کله چې ماناوې د شعر په ترکیب کې راغلې، نو لیکوال یې د نثر کالبونو ته هم ترلی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په یو شعر شننه او څیړنه څومره خوندوره وي!، څومره ډېرو ماناو او خیالونو ته مو وړي!، ولې هرڅوک نشي کولای او نه هم اصول دا اجازه ورکوي چې د یو چا په شعر کتنلیکنه وکړي.

په خپل شعر کتنلیکنه به دېته زمینه برابره کړي چې هر شاعر لیکنه وکړي، چې په دې سره به یې افکار روښانه شي او پنځونې ته به لارې هوارې شي.

په خپل شعر کتنلیکنه ځکه اړینه ښکاري، چې شاعر په ډاډه زړه خپل خیالونه لیکې ځکه شعر یې خپل وي.

که دا صنعت دود شي، ډېر پیاوړي افکار او مضمونونه به مو په ادبیاتو کې خوندي شوي وي.

د بېلګې په ډول؛ که د استاد پسرلي په بیت څوک لیکنه کوي، نو لیکنې به یې په ډار سره وي، نه په ډاډ سره، که لیکوال ډېر زور هم وکړي، نو فکر نه کوم چې د مانا هغې ژورو ته دې ورسیږي کوم چې د استاد پسرلي په ذهن کې ګرځیده.

عوام اوس هم په دې عقیده دي، چې د عبدالرحمن بابا تصوف د نورو په نسبت ستر وګڼې، ولې د حمزه د تصوف رېښې یې نه دي پېژندلې.

که حضرت حمزه په خپل شعر د کتنلیکنې ټولګې درلودلی، نه یوازې دا چې دده سبک به مو په سم ډول پېژندلی وای، بلکې دده هغه صوفیانه افکار چې اوس ورباندې د خاورو امبارونه پراته دي، تراوسه خوندي وای.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په معاصره دوره کې هم داسې شاعران شته، چې شعر يې د ماناوو ژورې فلسفې لري، ولې اوريدونکي او لوستونکي يې يواځې په واه - واه ، تېروي او هېروي يې.
شاعر دا جرات نشي کولای، چې په خپل شعر کې، په خپلو خیالونو، تشبیهاتو، استعارو، سمبولونو... او نورو اړخونو هغه احساس ولیکې په کوم احساس چې ده شعر لیکلی.
په خپل شعر د کتنليکنې په نه ليکلو سره، پر ځينو شاعرانو بېلابېلو فتوې ولږېدې، په مذهبي، ادبي،ټولنيزو افراطونو او تفريطونو تورن شول.
ځېنې بيا دا موضوع(په خپل شعر کتنليلکنه) ځان پرستي او شهرت بازي بولي، خو دا خبره منل په خپله خپلو خيالونو وژل او تحقيرول دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوبلنې سترګې

ځينې خلک چې وژاړي، سترګې يې اوبلنې شي، هو خوږې ښکارې، سپيسلتيا اومعصوميت پکې وي.

دا ډول اوبه چې دغم او ژړا له امله په سترګو کې زرغونيږي، سپين شفاف رنګ لري.

ځيني خلک چې ډېر خوښ شي، يا هم ډېر وخاندي، په سترګو کې يې اوښکې راشي؛ دا ډول اوبه هم په سترګو کې يو ډول ځلا پيدا کوي، دا اوښکې د ژوا له اوښکو څخه لږ څه سختې ښکاري، رنګ يې هم له هغه تت تياره سپين وي، د ډيرو کمو انسانانو دمينې جذبې راپارولې شي.

دريم ډول اوبه هم؛ قهوايي سوربَخونې اوښکې دي، دا ډول اوبه دانسانو په سترګو کې د کوم عمل په سبب نه راځي، لکه ژړا يا خندا؛ بلکې دا اوبه دمينې د احساس له امله دسترګو په چينو کې راخوټکيګې، دسترګو کنارې ورسره ګلابي، زريني شغلې کوي. په ليدو يې دمين د زړه ارمانونه خړوبيږي، غمونکي فکرونه يې له ذهنه الوت کوي او مين له ځآن سره يوې بلې نړۍ ته وړي.

هلته د مينې پر ورشو ګانې ورګډيږي او د ژوند په اسحلونو کې ګرځي، مين دمعشوقې په اوبلنو قهوايي سترګو کې دمحبت ماهيان سروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښکلا پېژندونکی سړی

بدرنګه ښکلا او ښکلي بدرنګي

سړی ګکر سر په کمپيوټر ورتيټ و-

ته به وايي؛ د انجينری کومه ګرانه پروژه ډيزان کوي-

ناڅاپه نيغ شو، په اوتر انداز يې داسې وه انګيرله، چې کوم ښکلی بوی

يې احساس کړ-

سترګې يې پورته کړې-

مخامخ ورته برګ مرض وهلی سړی راروان و-

نيمه غړل شوی، پکول يې پرګډو وډو څنو ايښی و-

کمپوټر ته د ناست سړي رنګ وغوړيده-

مُسک شو ،له چوکی پورته شو-

سړی يې په غېږه کې ونيوو-

دميني پرخبرو يی ونازوو-

دشنه چايو پياله يې ورډکه کړه او اړونده کار يې په اخلاص ورته وکړ

؛خيرن سړی لاړ.

سړي بيا کمپيوټر ته سترګې خښې کړې-

شېبه وروسته بيا اوتر شو-

ککره يې د «اوف» په ډول وښوروله-

بد احساس يې وکړ-

سترګې يې پورته کړې-

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو ښاسته ځوان یې مخې ته راروان و-

تکو سپینو جامو یې ستر ګې بر یښولې-

درې رنګه بیرغ ډوله؛ شیشه یي تسبې یې په لاس کې اړولې-

ځان یې په عاجزۍ کې انځوراوه-

له رنګ شریف ځوان لیدل کیده-

کمپیوټرکار ته راورسیده او په ډیر ادب او احترام یې سلام وکړ-

او پر خپل ځای ودریدو-

کمپیوټر ته ناست سړي په کمپیوتر کې ستر ګې ګنډلې وې او په

ډیرې بې احترامۍ یې فقط وعلیک ورغبر ګ کړل-

ځان یې ښه بوخت حسابوو-

ولاړ ځوان څو ځله د یوه څه د لاسلیک کولو ورته وویل، خو ناست

سړي هیڅ پروا ورباندې خر څه نکړه-

ولاړ سړي په ادب وویل:

فکر کوم وزګار نه یې!؟

بل وخت بل وخت به راشم، او لاړ.

حیران شوم، ورغلم او ومې ویل:

پوه نشوم استاده!

اسویلی یې وکیښ؛ ویې ویل:

په ژوند کې مې دا دوه هنره زده دي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو دا چې دلته ناست یم او خلکو ته عرضې لیکم او ددندو فورمونه ډکوم

او بل دا چې ښکلا پیژنم!.

خو؛؛

تر ټولو مې بدرنګه ښکلا او ښکلي بدرنګې ډېر زوروي، ځکه دبدرنګې ښکلا سره کینه لرم او دښکلي بدرنګی سره مینه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مجازي مينه؛ حقيقت ته نيږدې ده؟ که هوس ته؟

له کله نه مې چې عقل خپوړې پيل کړې دي، د مينې او ښکلا پر فلسفه ييزو شننو مې خيال راغلی.

دا ګراف هغه وخت لا پسې لوړ شو، چې څو نيږدې ادبي ملګري مې پيدا کړل، چې همېش مو د ليدن موضوع د مينې او ښکلا پر پيژند چورلي.

تل په دې بحث کوو، چې مينه د حقيقت ورم دی او ښکلا د ستر حسن(څښتن تعالی) تته جلوه ده، چې دده په خلقت کې ښکاري.

خو د بحث موضوع مو په مينه او ښکلا کې افراط او تفريط او د همدې لارې خنډ، کليات او جزيات رڼا کول وي.

پوښتنه داده چې مينه دحقيقت غږ او ورم وي، ښکلا د ستر ذات زره ده، نو ولې يي ډېر دبريا تر پولو نه رسي؟ او هغه چې دبريا تر ساحلونو ورسيدل، ولې د هوس له دريابه شرموونکي څپې راغلې اوډوب يي کړل؟!.

معمولاً انسانان درې ډوله مېنه پالي؛ حقيقي(عرفاني) مينه، نفسي مينه (هوس پرستي) او مجازي مينه.

طبعي ده چې نفسي مينه به انسان، دروني تيارو ته ستون کړي او عرفاني مينه به مو د حقيقت اساسي جزيرو ته ورسوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د انسان فطرت؛ هغه چې پاک وي، له هوسه فنا غواړي او بل اړخ، صوفیانه مینه؛ سپیڅلی چاپیریال، کلک ایمان او ساتلی عقل غواړي، چې د ډېرو انسانانو لاس ورته نه رسیږي.

انسان خودکار؛ دمجاز په مینه کې ننوځي او د غم او خوند لارې طی کوي. پیژندونکي همدا مجازي مینه دحقیقت لاره بولي او انسانان ډاډه کوي، چې په سمه دي!.

دا ناسمه خبره ده، چې مجازي مینه انسان حقیقت ته رسوي او دا تردې هم ناسمه ده، چې مجازي مینه انسان حقیقت ته نشي رسوی.

انسانان د طبیعت له مخې ستر ـ ستر توپیرونه لري، د څېرې او کړنو له مخې؛ هوس پرسته انسانانو ته مجازي مینې د ښه توب فتوا لویه تېروتنه ده او هغه انسان چې په واقعي ډول د مینې او ښکلا په ژورو فلسفو پوهیږي او د افراط او تفریط پر تناسب جوړ وي، حتمي ده چې مجازي مینه به يي تر حقیقته رسوي.

د خدای(ج) ذرې

د ښکلا او مینې په اړه لیکل او شننې دوه لید لوري لري، یا خو بیخي تکراري بلل کیږي او یا تر هرڅه تازه او نوي.

دا ډول لیکنې به تکرار څکه وبولو، چې د نړۍ او انسان د پیدایښت سره؛ ښکلا او مینه هم پیدا شوې او هم درک شوې ده.د انساني تاریخ په شالید کې د ښکلا تاثیرات او اغېزې جوت او لا تر اوسه یې ګورو. د ګرانښتیزو تېروتنو(د زړه بې ارادګۍ) لاملونه تر دې دمه په مینه او ښکلا پسې سر ښکته کیږي.

که پر ښکلا او مینه شننې، تازه متفکرانه وبولو؛ ګرم نه یو، څکه ښکلا او مینه هغه مدرکونه دي، چې د ژوند او ادب په نوښت او پرمختګ سره نوي رنګونه راوړي، نوي لارې راپېژني او روح ته یې د ننه کیدای شو.

عبدالهادي ملا په خپل اثر(د وخت ضرب) په سرلیکنه کې ښکلا؛ جلال رب او مینه نیکي بللې ده.

ددې خبرې پر ثبوت او د ادب د ټولیز پېژند پر اساس ښکلا د رب ذره او مینه؛ نیکي (ثواب) بللی شو.

هوس فکره اشخاصو ته د شرم او ګناه ځای دی چې د لوی رب د زړې سره بې نزاکته چلند وکړي، یایې هم عزت لوټ کړي او یا هم په کېنه ستر ګه ورو ګوري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د درک او فهم خاوندان د ښکلا پر ليدو؛ د هغې سره د مينې احساس کوي يانې د خپل خالق پر لور قدمونه اخلي.

دانسان اړيکې دټولنې سره

دا چې انسان يو ټولنيز مخلوق دی، پس ويلی شو، چې انسان دټولنې سره هيڅ اړيکه نلري بلکې پخپله انسان يوه ټولنيزه اړيکه ده.

که ووايو؛ چې انسان د ټولنې سره په هره برخه کې اړيکه لري، نو دا په دې مانا چې انسان له ټولنې بېل عنصر دی، فقط اړيکه ده چې ټولنې ته يې نيږدې کوي، پوښتنه دا ده چې دا اړيکه څه ده؟

خو نه؛!

انسان هغه اړيکه ده، چې په ټولنه کې د شته فعاليتونو، وجودونو او دهغوی دصفتونو ترمنځ ارتباط قايموي، همدارنګه ترمنځ يې دپيژند روحيه ورکوي.

که ووايو چې انسان دټولنې سره اړيکې لري نو که اړيکې يې له منځه يوسو، بيا هم انسان او ټولنه پاتې کيږي.

ايا دا به امکان ولري، چې انسان وي او اړيکې نه وي؟

نه هيڅکله نه!!

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو ځکه وایو چې انسان په خپله یوه ټولنیزه اړیکه ده. اوس ویلی شو چې اړیکه(انسان) له منځه یوسو نو په ټولنه کې هیڅ هم نه پاتې کیږي.

مخکې وویل شول چې انسان هغه اړیکه ده، چې په ټولنه کې دکړنو ، اجسامو او دهغوی داوصافو ترمنځ اړیکه جوړوي، نو وګورئ ! د انسان(اړیکې) له منځه تلو سره، هیڅ ټولنیز کار او فعالیت نه پاتې کیږي، هیڅ وجود ته دشته اړتیا نه پاتې کیږي، دهیڅ شي او جسم صفت نه احساسیږي، نو ښکاري چې انسان یو ټولنیز مخلوق نه دي بلکي انسان په خپله یوه ټولنیزه اړیکه ده.

که پوښتنه پیدا شي، چې انسان دټولنې سره اړیکه نلري بلکې په خپله انسان یوه ټولنیزه اړیکه ده نو دا اړیکه دڅه سره؟ دا اړیکه دچا ځخه؟ د څه اړیکه؟

ځواب به یې دا وي چې هوا انسان یو ه اړیکه ده، نه دا چې انسان له ټولنې سره اړیکه لري، انسان هغه اړیکه ده، چې دټولنې دکارونو ترمنځ نښلیدونکي صفات یې رامنځ ته کړې دي.

انسان هغه اړیکه ده چې دجسمونو منځ دکارونې صفات یې رامنځ ته کړې دي، انسان هغه اړیکه ده چې دټولنې هراړخ یې پوښلی، تارونه یې دټولنې په شاه، مخ باندې ښکار ه مالویږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لنډیو کې خبرې

پېزوان مې ستا برېتو کې خښ شو
تر دروازې پورې کړه درپسې تلمه

دپښتو ادب ترټولو خوندور او لنډکی شعري صنف هم لنډۍ دي چې د ادب په ډګر کې یې نړیوال شهرت خاصل کړی، پښتو لنډۍ دوه مصریزه شعر دی ،چې لمړی مصره یې نهه او دوهمه یې دیارلس سېلابه وي، که څه هم لنډۍ دحجم په لحاظ ډېرې کوچنی او لنډې وي، ولې دمانا په لحاظ دیو مکمل غزل څخه یا هم له دې ډېر زیات څه لري، پښتو لنډۍ معلوم شاعر نه لري خو اکثره یې دښځینه وو سندریزو بنډارونو محصول دي، پښتو لنډۍ روان، ساده او اهنګ لرونکي الفاظ په ځان کې لري چې ډېری یې په(میینه) چې ډېر مینه ناک او خوږ لن لفظ دی ختمې شوې دي.

په پښتو لنډیو کې (ن+ه) یا (م+ه) هغه حرفونه دي چې دلنډیو په اخر کې راځې چې په تقریبې ډول ټولې لنډۍ ورڅخه برخمنې دي.

پورته لنډۍ هم چې ډېر ساده الفاظ لري مګر په روح کې یې بلا خبر ې نغښتې دي.

د لنډۍ لمړنۍ مصره (پېزوان مې ستا برېتو کې خښ شو) یو خوندور ترکیب دی، دغه مصره په ښکاره ډول دیو ځوان او پېغلې په خوله ورکړې حالت انځور کړي کوي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

په تصویر کې ځوان شخ شخ بریتونه لري چې په ښتني ټولنه کې دغیرت ، میړانې او ځوانی سمبول بلل کیږي، دلته ځوان دپېزوان دځنځیري ګونګرو لاندې خپلې شونډې دپیغلې پرنرمو او پستو شونډو ږدي، دپیزوان ځنځیري ښامارونه نه پریږدي چې دشونډو لالونه دڅوک داسې په اسانه غلا کړي ، او ورسره مبارزه کوي چې بلاخیره یې شخ شخ بریتونه دپېزوان په ګونګرو کې خښیږي، نو جینی دپیزوان پربهانه یوه شکایتي جمله وایې چې (پېزوان مې ستا برېتو کې خښ شو)

دوهمه مصره ددې ټولو خبرو علت او اثر بیانوي او وایې:

(تر دروازې پورې کړه درپسې تلمه)

هر کله چې مصره دروازې او تګ یادونه کوي نو حتماً سړی پوهیږې چې ځوان له خپلې معشوقې روان دی ، خدای(ج) خبر چې چېرته ؟ له غربته او که له هیبته؟

یا که داسې تحلیل وکړو چې ځوان په ډېر ډار او رپانده بدن له معشوقې خوله اخلي او بیرته دغمازانو له ویرې د دروازې په لور ځي. خو له خوږې معشوقې دبېلېدو تصویر ښکاره کوي.

کله چې ځوان رخصتیږي نو ستونزه پېښیږي ، هو دا یوه خوندوره ستونزه ده، هغه دا چې دجینی پیزوان دځوان په شخو بریتو کې خښ دی، جینی نه غواړ ي چې دځوان له بریتو څخه خپل پېزوان په تیزی خلاص کړي بلکې غواړي چې تردروازې پورې ورسره کړه لاړه

شي او د دیدن په اخرو شیبو کې خپل ناز او ادا د بیا راتګ په بیعه وپلوري.

خو که همدې لنډۍ(پېزوان مې ستا بر پتو کې خښ شو- تر دروازې پورې کړه د رسره تلمه)

له صوفیانه کړکۍ وروګورو نو بېلې ماناوې به وزېږوي.

دلته یو مرید دخدای(ج) دسپیڅلي دوستی په ګرداب کې راګیر دی، مرید خپل زړه ته پیزوان وایي او جلال خدای ته وایې چې پېزوان مې ستا بریتو کې خښ شو.

په مصره کې(ستا) کلیمه خپل خالق ته دمرید خطاب دی ، (بر پتونه) د لوی خدای(ج) دولي، مرشدیا پیر لپاره استعاره ده، چې وایې:

اې لویه او جلاله خدایه!

ستا دولي او پیر اومرشد په وسیله مې زړه روښانه شو، او ستا سره ونښلیدو، دلته دتصوف ثبوت او حقیقت بیانېږي چې دوهمه مصره دهمدې حقیقت د دوام لپاره راوړل کیږي چې وایې:

تر دروازې پورې کړه درپسې تلمه

یانې دخدای (ج) په مینه خپل مرشد پوه کړم ، نو خپل پیر ته په احترام او درناوي ترقیامته (تردرواز) پورې ستا پاکي او قدرت بیانوم او ستا مینه ته به مایل او کوږ وم.

په حوصله راغاړې ووځه
کمربندونو مې پښتۍ خوږلي دینه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورته لنډۍ دروماني سره يو ځای حماسه هم انځوروي ، په لومړۍ مصره کې مين خپلې معشوقې نه دراغاړې وتو غوښتنه کوي او اورسره يو شرط ږدي چې په حوصله راغاړي ووځه!

دلته په حوصله او ورو غاړه غوښتل په دې مانا نه دي چې ګويا ميين له خپلې معشوقي زړه موړی شوی دی، مګر دلنډۍ دحماسي اړخ لاښکلا لپاره دحوصلې کليمه راوړي .

په دوهمه مصره کې سړی دله خپلې معشوقې څخه په حوصله دغاړې غوښتو دليل وړاندې کوي چې وايې : کمربندونو مې پوښتۍ خوړلي دينه.

په مصره کې دکمربند يادول او دځوان په غښتلو اندامونو باندې دکمربندونو نرۍ نرۍ سرې کرښې دجنګ سنګر انځوروي.

مصره په ډاګه کوي چې ځوان اوس اوس له جنګه راستون شوی، مصره دجنګ يو مثبت تصوير راخلي ، دلنډۍ دلومړنۍ مصرې په ويلو سره لوستونکی پوهيږې چې ځوان له ګټلې جګړې راستون شوی ،خو ګټل يې همدا لنډۍ بيا ډېر په ګرانه او سخته مبارزه بولي ځکه نو دوهمه مصره دکمربندونو بندونه دپښتيو په خوراک تورنوي .

دلنډۍ ليکوال په لومړي سر کې له ډېر احتياط کار اخيستی يانې :

په حوصله راغاړې وځه، کمربندونو مې پوښتۍ خوړلي دينه.

چې ډوډۍ خورم لالا قاريږي
چې روپۍ شرنګ کړي لالا شين له خندا شينه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښتني ټولنه له بده مرغه دولور کرغیړن دود ترسختې حملې لاندې نیولې ده، دهمدې دود زور او ځپلو له اهه دځینو پښتنو ځوانانو هر اسویلي څخه سوي سندرې او غمبخونکي لنډۍ جوړې شي.
دا لنډۍ هم دیوې پښتنې پیغلې اه دی، دلته جینی آن په کور کې دوډۍ هم په منت خوري.
دلنډۍ لومړنی مصره په ډاګه دجینی دپیغلتوب نارې وهي ځکه چې دلالا قاریدل بې څه نه دي، لالا په کور کې دپیغلې جینی زغمل نه غواړي بلکې غواړي واده شي، همدا مصره بیا دجینی یتیم والی ښیي ځکه دلالا کلیمه اکثره دورور لپاره کارول کیږي ، نودلته کچیرې دجینی پلار ژوندی وی نو سرپرستي هروخت د پلار وي، نو معلومه شوه چې پیغله یتیمه ده او دسر بیه یې دورور واکو ته تللې ده.
افسوس د دوهمې مصرې په مانا، دلته بیا لالا له خندا وازه خوله نیولې او خپلې یتیمې خورته په قار نه دی.
خبره بله نه ده، هماغه جینی ده چې دډوډۍ په خوړلو هم ورته قاریدو، خو اوس هغه دکلیوالو په اصطلاح غمجنې ویني.
دلالا وازه خوله هم خالي نه ده وازه شوی بلکې څومره چې یې خوله وازه ده همدومره ډېر ولور یې دجینی له خصر ګنی اخیستي دي.
خدای(ج) خبرچې دلالا زوم به ځنګه وي، خو دلالا وازه خوله، جینی ته فقط په ډوډۍ قاریدل او دروپیو شرنګ، دا هغه څه دي چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورڅخه په ډاګ کیږي چې زوم به دپیسو په خوښه وي نه دجینۍ په خوښه.

مقصد مې دادی چې دلالا زوم به یازوړ وي، یا هم ......

تردې خروړي سپې راتېر شه
تر دې ملالې خولې به زه درتېره شمه

که څه هم پورته لنډۍ ځینو ادب شنونکو په صوفیانه لحاظ تحلیل کړي ده،ولې دلنډۍ لوستونکی په لوستلو سره صوفیانه تصور ته نشي نیږدې کیدلی بلکې په لنډۍ کې رومانتیک اړخ ترصوفیانه ډ یر پیاوړی او فصیخ دی.

دا منم چې په ډېرو لنډیو کې به ترلیدونکي تصویر ، نه لیدونکی تصویر ډېر پیاوړی وي، خو عام لوستونکي ترډېره دلنډۍ ظاهري اړخ ته ګوري او همغه مانا ورڅخه اخلي.

دتصوف اړخ همغه پخوانی رانیسو خو لومړی یې درومانیت دمانا بڼ ته سر ورښکاره کوو.

تردې خروړي سپې راتیر شه

لومړنی مصره دمین او معشوقې دتصویر په شاه کې ددوي ژوند هم په ډېر ښه انداز انځوروي،

خروړی سپی نیږدې دا په ډاګه کوي چې معشوقه یې چرته په کیږدیو کې وسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو پوښته دلته پیدا کیږي چې دلته معشوقې ولې خپل سپي ته خروړي(سپک، بدرنګ) لفظ راوړی؟

حال دا چې داسې دعوی پاسباني کوي، داسې هم نه ده چې سپې خپله دچا کره ووسي، هرڅوک سپی ساتي ، څه رنګه چې لازم دی احترام یې کوي،

خودلته جینې دخپل مین لپاره خپل سپي ته دخروړي کلیمه راوړي؟

هو همدا کلیمه دجینې او هلک د ژوند چاپیریال انځوروي ،

معلومیږي چې هلک دښار په شیشمهلونو کې اوسیږي، او هیڅ یې له سپو سره نه ده جوړه، نو ځکه جینی خپل قدرمن اوهغه سپی چې په سراګانو اوغرونو کې ددوی رمې ساتی ، ورته خروړی او بدرنګ معرفي کوي.

او ورپسې زیاته وي چې(راتېر شه) یانې تردې خروړي سپي راتېر شه!
دلته راتېر بدل په دې مانا نه دي چې فقط له خروړي سپي راتیرشه بلکې دهغې له غیا او کړپهار څخه هم باید خوندي وې.

دمینې شرطونه هروخت ګران تمامیږي ، دلته هم له سپي په داسې حال کې تیریدل چې آن سپی باید خبر هم نشي، دمین لپاره لږ څه ګران دي خو، په دوهمه مصره کې ددې قربانۍ لپار یوه انعام تیارشوی چې واي.

تردې ملالې خولې به زه درتېره شمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته که فکر وشي دسپې ته دخروړي لفظ او خولګۍ ته دملالې لفظ بېل خوند لنډۍ ته وربښلی.

کله چې مین له خروړي سپې تیریږي او دومره قرباني کوي نو هلته ورته خپله معشوقه له خپلې ملالې خولې تیریږي.

دلته په لنډۍ کې یو څه ادبي درغلي شوې، یعني په لومړنۍ مصره کې مین له سپي تیریږي، قرباني کوي ، په ځان داسخته تیروي، خو هلته بیا معشوقه له خپلې ملالې خولې تیریږي، پوهان وایې مینه له دواړو اړخونو خوندوره وي، اوس چې مین په ځان خواری تیره کړه سمه ده خو ایا دجینۍ لپاره خپل مین ته خوله ورکول هم خواري بلل کیږي؟

که ځواب هو وي نو بیا خو مینه غلطه تصور کیږي، خوکه ځواب (نه) وي نو ولې دمین قرباني پرقربانۍ نه حسابیږي؟

خبره بله ده، سپی دهمدې دیدني حال جزي شی دی یانې داسې نه چې خدای مکړه سپی جینۍ خپله ددیدن دنه کیدو لپاره یا دمین د ازمایلو لپاره دلته تړلی ،دا چې تصادف داسې شو چې سپی ددوی ترمنځ غماز جوړ شو نو مین مجبور دی چې له سپې تېر شي او دخپلې معشوقې ملالې خولې ته ځان ورسوي.

ددې لنډۍ یانې

تردې خروړي سپې راتېر شه
تر دې ملالې خولې به زه درتېره شمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دتصوف اړخ څه بېل رنګ لري، په لنډۍ کې خروړی سپی دشیطان لعین په مانا راځي.
یانې انسان ته خطاب دی چې دشیطان له تېرایستلو او لومو ځان تیر (برلاسی) کړه!، پورته موهم یاده کړه چې په لنډۍ کې له سپې تیریدل فقط دتیریدلو مانا نه لري، بلکې باید داسې ورڅخه تېر شې چې سپي دپښو کړپهار وانه وري ،ترڅو سپی درپسې ونه غپیږي.
دلته هم انسان باید د شیطان له پلانونو داسې ځان ازاد کړي اودتصوف پرمستقیمه لاره داسې روان شي چې شیطان ان پسي خبر هم نه شي(شیطان باید تېر باسي نه داچې شیطان دی تېر باسي).
دتصوف مقصد هم دادی چې انسان بایدد خپل خالق داسې امر پر ځای کړي چې دګناه فکر یې هم په زړه او دماغو کې رانشي.
په دوهمه مصره کې(تردې ملالې خولې به زه درتېره شمه) له ملالې خولې څخه مقصد جنت دی، یانې کله چې انسان دشیطان له کارونو لاس په سر شي او شیطانې لارې څخه څنګ واخلې نو جلال خدای به یې جنت ته داخل کړي ، چې دا دده دهغې قربانۍ انعام دی چې دنفس دغرایزو او خواهشاتو سره سره یې خپل ځان کابو کړ او دشیطان لاره یې ترک کړه.

مننه چې راسره پاتې شوئ!

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library